

لقلقه شاعرانه یا زمزمه ملتمسانه؟

سیر منطقی و خلاصه جلسه بیست و سوم

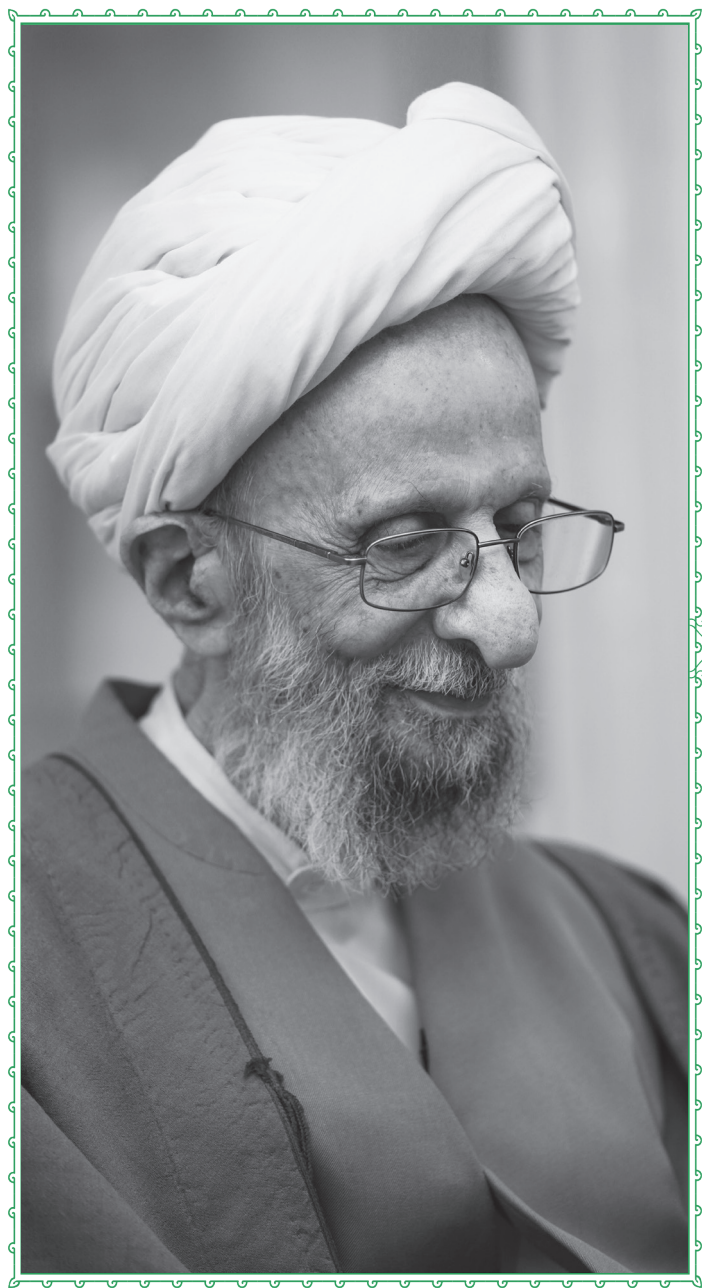
«به سوی بهار»؛ نگاهی دوباره به سلسله

جلسات شرح دعای ۴۴ صحیفه سجادیه

توسط مرحوم علامه مصباح یزدی رحمۃ اللہ علیہ

کاری از رسانه @MESBAHYAZDI-IR

بسم الله الرحمن الرحيم

• سیر منطقی مباحث

امام سجاد علیه السلام در این فراز از خداوند می‌خواهند همان‌طور که هلال ماه به محاق می‌رود، گناهان ما نیز پنهان و نابود شود تا با پایان ماه، انسان نیز پاک و نوشود. گناهان بر روح انسان تاثیر می‌گذارد و به مرور زمان، لایه‌ای آلوده و سخت بر آن ایجاد می‌کند. برای پاک شدن از این آلودگی، نیاز به ایمان واقعی، تواضع و تضرع به درگاه خداوند است.

انگیزه‌ها در انجام اعمال مختلف از جمله دعا، متنوع‌اند. نیت سطحی همچون طلب ثواب و فواید ظاهری عبادت (مانند سلامت جسم) هدف اصلی عبادت نباید باشد؛ بلکه هدف اصلی تقویت ارتباط انسان با خداوند است؛ این مهم زمانی محقق می‌شود که انسان عظمت خدا و ضعف خود را درک نموده باشد.

از منظر عرفانی، رحمت الهی به دل‌های متواضع و خالی از تکبر جاری می‌شود. انسان باید عظمت خداوند و فقر ذاتی خود را بپذیرد تا برای پذیرش رحمت الهی شایسته شود. این معرفت دوگانه تکبر را از بین برده و انسان را به منبع فیض الهی متصل می‌کند. دعا و تضرع، کلید این ارتباط و راهی برای پاک‌سازی روح از گناهان است. بنابراین، هماهنگی حال درون با مضامین دعا، موجب بهره‌مندی عمیق‌تر از آثار آن می‌شود.

• دعا

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَامْحَقْ ذُنُوبَنَا مَعَ امِّحَاقِ هَلَالِهِ، وَاسْلُخْ عَنَّا تَبِعَاتِنَا مَعَ انْسِلَاحِ أَيَّامِهِ حَتَّى يَنْقَضِيَ عَنَّا وَقَدْ صَفَّيْتَنَا فِيهِ مِنَ الْخَطِيئَاتِ، وَأَخْلَصْتَنَا فِيهِ مِنَ السَّيِّئَاتِ؛ پروردگارا، همچنان که ماه پس از هلال آخر کم فروغ می گردد و با قرار گرفتن در محاق، محو می شود، تو نیز گناهان ما را محو کن و با پایان یافتن روزهای این ماه، چنان لباس گناه و معصیت را از تن ما بر کن که ما را از تمام پیامدهای معاصی، منزه، و از خطاها، تصفیه، و از گناهان، خالص و پاکیزه کرده باشی.

• خلاصه مباحث

۱. مقدمه

حضرت سجاد علیه السلام این دعا را هنگام ورود به ماه رمضان انشا نمودند اما در پایان دعا به اتمام ماه نیز اشاره شده است. بر اساس لغت عربی، شب های اول ماه تا سه شب را «هلال»، و از آن تا سه شب مانده به پایان ماه را «قمر» می گویند. از شب بیست و هفتم به بعد، دو یا سه شب مانده به پایان ماه، ماه دیده نمی شود که به آن «مُحَاق»، «مِحاق» یا «مَحَاق» گفته می شود.

شب پایان ماه نیز «سلخ» نام دارد، زیرا ماه نو طلوع می کند. امام سجاد علیه السلام در دعا می فرماید: خدایا، همان گونه که هلال ماه به محاق می رود و نورش ناپدید می شود، گناهان ما را نیز

ضعیف و پنهان کن، به گونه ای که تا پایان ماه گناهی برای ما باقی نماند و در هنگام سلخ و نوشدن ماه، ما را نیز پاک و نوگردان.

۲. با دعا و مناجات مثل شعر بخورد نکنیم

آیا گناهان مانند لایه ای بر روح انسان می نشینند؟ برخی با دعاها مانند اشعار زیبا بخورد می کنند—صرفاً برای لذت ادبی یا ثواب، بدون باور به معانی آن. اما دعای واقعی نیازمند ایمان است: اینکه باور کنیم آلوده ایم و از خدا بخواهیم گناهانمان را پاک کند. هرچند خواندن دعا حتی بدون اعتقاد عمیق هم ارزشمند است، اما تفاوت اصلی در باور به محتوا و امید به اجابت آن است.

۳. تفاوت انگیزه ها در ارزش عمل

از جمله عواملی که باعث رتبه بندی اعمال انسان می شود نیت و انگیزه انسان است که با تفاوت افراد و تفاوت انگیزه ها اعمال درجه بندی میشوند.

۱. هدفتان از خوردن غذا چیست؟

انگیزه انسان در کارها بسیار متفاوت است. انسان در هر روز چندین بار غذا می خورد. برای اینکه انسان در مرحله اول، احساس گرسنگی می کند. عاقلانه تر که فکر کنیم، غذا برای سلامتی بدن و حفظ قوای جسمی و همچنین برای انجام وظایف و عبادت خدا مورد نیاز انسان است. کسانی که سطح معرفت بالایی دارند، در این زمینه نیز با هدف جلب

رضایت خدا، از خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها استفاده می‌کنند وقتی انسان غذا خورده و مواد غذایی را می‌جود، این کار موجب تقویت عضلات فك و دهان هم می‌شود. عضلات هر چه بیشتر حرکت و ورزش نمایند، قوی‌تر می‌شوند؛ مثل عضلات دست که با حرکت، بازوهای انسان قوی می‌شود، اما هیچ کسی با این هدف، غذا نمی‌خورد.

۲. هدف‌تان از دعا خواندن چیست؟

انگیزه‌های انسان در انجام کارها بسیار متنوع است. همانطور که کسی که فقط برای تقویت عضلات فك غذا می‌خورد مورد تمسخر قرار می‌گیرد، عبادت و دعا خواندن صرفاً برای کسب ثواب و نعمت‌های بهشتی نیز انگیزه‌ای سطحی و ناقص محسوب می‌شود. فواید واقعی دعا و عبادت - از رشد معنوی تا تقرب به خدا - آنقدر عمیق و ارزشمند است که در مقایسه با پاداش‌های ظاهری آن، قابل قیاس نیست.

۳. تجارت سودمند کجا و بازی کودکانه کجا؟

کسانی که در سطح بالایی از معرفت و بصیرت قرار دارند با تمام وجود، دعا و مناجات را می‌خوانند. فرق آنان با افراد معمولی همچون فرق کودک یا تاجر است. کودک با پول بازی می‌کند، اما تاجر با پول تجارت می‌کند. اگرچه بازی کردن نیز يك کار و سرگرمی است و کودک باید بازی بکند، اما بازی کودک با پول کجا و سودهای کلان تاجر از پول، کجا؟ اگر ما تلاش نماییم تا مقداری از مضامین دعاها را با حال خود هماهنگ نموده و تا جایی که می‌توانیم به حقایق دعا

خود را نزدیک نماییم، می‌توانیم از آثار و نتایج دعا، بیشتر بهره‌مند شویم. میزان بهره‌مندی انسان از مناجات و دعا، به میزان معرفت و باور و اعتقاد انسان به دعا و درک اهمیت آن بستگی دارد.

۴. حقیقت عبادت فراتر از فواید مادی

برخی کتاب‌های مذهبی قدیمی فواید ظاهری عبادات را برجسته می‌کردند؛ مثلاً نماز را معادل ورزش یا روزه را برای سلامت جسم معرفی می‌کردند. این نگاه سطحی، همچون غذا خوردن صرفاً برای تقویت فک است. امروزه چنین تأکیدی کمتر دیده می‌شود، چراکه حتی اگر فواید مادی عبادت صدها برابر هم اثبات شود، در برابر حقیقت و فلسفه اصیل عبادت ناچیز است. عبادت واقعی باید با نیت تقرب به خدا انجام شود، نه صرفاً برای منافع دنیوی.

۴. در مسیر زندگی کجا ایستاده‌ای؟

هدف اساسی دین، تقویت ارتباط انسان با خداست، انسان نباید اصالت خود را فراموش کند. چگونه موجودی پست مانند نطفه می‌تواند به مقام محبوب الهی برسد؟ این تحول شگفت‌انگیز از موجودی بی‌ارزش به محبوب خدا نشان‌دهنده ظرفیت بی‌نهایت انسان برای رشد است. گناه تنها مانع این صعود معنوی است. هدف اصلی انسان در زندگی، از صفر به سوی بی‌نهایت رفتن است.

۱. جرم سختی که مانع حرکت شد

اگر انسان باور کند که گناه سد راه کمال اوست، هنگام بازنگری زندگی درمی‌یابد چه آلودگی‌هایی بر جان خود انباشته است. گناهان با گذشت زمان مانند جرمی سخت و متعفن بر روح می‌نشینند و پاک کردن آنها بسیار دشوار می‌شود.

پس از سال‌ها، این آلودگی‌ها روح را دربرمی‌گیرد و تنها قدرت الهی قادر به زدودن آنهاست. انسان با درک ناتوانی خود و با درک این نکته که کندن این جرم سخت اولویت اصلی اوست، دست نیاز به سوی خدا دراز می‌کند. دعا ما را به منبع واقعی حل مشکلات - خداوند قادر - متوجه می‌سازد. همان خدایی که آتش سوزان را برای ابراهیم علیه السلام گلستان کرد، می‌تواند آتش گناهان ما را نیز خاموش کند.^۱ تردید در قدرت خدا بزرگترین جهل است، چرا که اراده او برای تحقق هر چیزی کافی است: "کن فیکون".^۲

۲. رحمت بی‌کران، مشروط به ظرفیت

رحمت خداوند بی‌نهایت است، اما حکیمانه و بر اساس لیاقت نازل می‌شود. مشکل اصلی انسان نداشتن ظرفیت پذیرش این رحمت است. کلید این ظرفیت، درک عمیق فقر و نیاز ذاتی ماست؛ وقتی به بی‌چارگی و ناتوانی خود اعتراف کنیم، زمینه برای فیض الهی فراهم می‌شود.

مهم‌ترین مانع، تکیه بر قدرت مادی و غفلت از قدرت بی‌حد

۱. انبیا/۶۹.

۲. یس/۸۲.

خداست. اگر انسان همزمان به عظمت پروردگار و ضعف خود یقین پیدا کند، راه برای رحمت الهی باز می‌شود.

۵. بیماری ابلیس، درک‌مین انسان‌ها

انسان باید با تمام وجود دو حقیقت را درک کند:

۱. عظمت بی‌پایان قدرت و رحمت الهی

۲. فقر ذاتی و ناتوانی مطلق خود

این معرفت دوگانه، درمان ریشه‌ای تکبر - که سرمنشأ همه گناهان است - می‌باشد. وقتی انسان باور کند که ذاتاً هیچ است و هر کمالی از الطاف خداست، دیگر چیزی برای تفاخر ندارد. این همان بصیرتی است که ابلیس از آن محروم ماند: «استکبر و کان من الکافرین»^۳. رسیدن به این حالت ذهنی و عملی، زمینه‌ساز جریان رحمت بی‌حد الهی است که بر خلاف حکمت نخواهد بود.

۶. افتادگی آموز اگر طالب فیضی؛ هرگز نخورد آب، زمینی که بلند است

آب جاری به صورت طبیعی در زمین گود فرو می‌رود، اما به بالای صخره نمی‌رود. انانیت و تکبر و خودخواهی صخره‌ایست که هر چه آب رحمت الهی در پای آن جاری باشد، بر سر قلّه صخره نمی‌رسد. دل فروتن و متواضع مثل زمین نرمی است که وقتی نهر آب بر آن جاری و سرازیر می‌شود، همه آبها را جذب و هضم و از آن استفاده می‌کند. نظیر این عبارتها در روایات اهل بیت علیهم‌السلام آمده است.

۷. کلید استفاده از دعا

امام سجاد علیه السلام در دعا از خداوند درخواست می‌کند تا پوسته‌ی گناهان را جدا ساخته و بگند! برای آن است که پوسته ضخیمِ کثیفِ آلوده‌ای بر روی روح داریم که باطن آن آتش است و ما را نابود خواهد کرد. اگر بخواهیم از دعا بهره صحیح ببریم، باید حال درون را با مضمون دعا هماهنگ کنیم؛ و بدانیم که به چه آلودگی، و کثافت و بدبختی گرفتار هستیم که چاره؛ آن تنها در دست خداست و کلید آن نیز تضرع و زاری است.

۱۳۸۷/۰۷/۰۴

متن و صوت کامل جلسه را از [اینجا](#) ببینید.

@mesbahyazdi_ir | mesbahyazdi.ir